

2. Натрошвілі С. Г. Стратегічне управління вищим навчальним закладом: теорія, методологія, практика: монографія. Київ, 2015. 320 с.

3. Стратегії розвитку Каразінського університету на 2019–2025 роки. 2018. URL: <https://www.univer.kharkov.ua/images/redactor/news/2018-12-27/proekt-strategii.pdf>.

REFERENCES

1. Kondur O. S. (2017). Rol stratehichnoho osvitnoho menedzhmentu dlia rozvytku vyshchoho navchalnoho zakladu. *Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnoho universytetu – Scientific Bulletin of Mukachevo State University, issue 2 (6), 27–32* [in Ukrainian].

2. Natroshvili S. H. (2015). Stratehichne upravlinnia vyshchym navchalnym zakladom: teoriia, metodolohiia, praktyka. Kyiv [in Ukrainian].

3. Stratehii rozvytku Karazinskoho universytetu na 2019–2025 roky. 2018. URL: <https://www.univer.kharkov.ua/images/redactor/news/2018-12-27/proekt-strategii.pdf> [in Ukrainian].

Клімова Галина Павлівна

*доктор філософських наук, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України, професор кафедри соціології та політології Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
ORCID: 0000-0002-6533-199X*

ФЕНОМЕН ІННОВАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОМУ ДИСКУРСІ

Розкривається зміст основних теоретико-методологічних підходів до розуміння сутності інновації. Виявляються відмінності в розумінні інновацій в контексті різних сфер життєдіяльності суспільства. Розглядається співвідношення «традиції» та «інновації», їх взаємозв'язок і взаємозумовленість. Аналізуються сутність інноваційного суспільства і умови його становлення. Розглядаються особливості інноваційного типу соціального розвитку.

Ключові слова: інновація, традиція, інноваційне суспільство, інноваційний розвиток, інноваційна політика, національна інноваційна система.

Klimova Galyna

*Leading Researcher of Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of NALS of Ukraine, 2PhD, Professor Department of Sociology and Political Science of Yaroslav Mudryi National Law University
ORCID: 0000-0002-6533-199X*

THE PHENOMENON OF INNOVATIVE SOCIETY IN SOCIO-PHILOSOPHICAL DISCOURSE

The content of the main theoretical and methodological approaches to the analysis of the essence of innovation is revealed. There are differences in the understanding of innovation in the context of different spheres of society. The history of development of the theory of innovations is considered. The essence of innovative society and conditions of its formation are analyzed. Features of innovative type of social development are considered.

Key words: innovation, tradition, innovative society, innovative development, innovation policy, national innovation system.

В умовах затвердження у світі інноваційного розвитку як домінуючого способу соціального прогресу перед Україною стоїть надскладне завдання - забезпечити становлення інноваційного суспільства, сформувати ефективну національну інноваційну систему, потужний високотехнологічний комплекс, диверсифікувати економіку, створити умови для реалізації творчого потенціалу особистості. Інноваційність, рівень і спрямованість якої визначають характер соціального розвитку, повинна стати атрибутом українського суспільства, що трансформується. Тільки в цьому випадку Україна зможе увійти до числа розвинених країн по рівню соціально-економічного розвитку і зайняти лідируюче положення в умовах світу, що глобалізується.

Інноваційне суспільство - це суспільство, яке на постійній основі шукає, розробляє, впроваджує інновації і за рахунок цього

увесь час рухається вперед. Це суспільство, яке не просто відкрите для інновацій. Воно саме безперервно генерує інновації різних видів і рівнів. Його функціонування повністю залежить від швидкості впровадження нового знання в усі сфери суспільного життя. Таке суспільство є найбільш динамічним і стійким, але при дотриманні однієї умови: воно повинне вірно оцінювати наслідки впровадження кожної інновації і виключати ті, які становлять загрозу для життя людини [1, 2].

Інноваційне суспільство формується шляхом впровадження великої кількості інновацій, що охоплюють різні рівні соціальної ієрархії. Це з необхідністю потребує звернення до аналізу теорії інновацій як методологічної підстави розгляду специфіки інноваційного суспільства, яке являє собою новий історичний етап у розвитку світової цивілізації.

Поняття «інновація» (лат. Innovation - «зміна», «оновлення», «введення новизни») має давню історію. У французькій розмовній мові це слово було поширене ще з кінця XIII ст. і використовувалося для позначення здатності людини створювати щось нове. В науковій літературі цей термін став використовуватися в XIX ст. і спочатку означав процес введення елементів однієї культури в іншу.

На початку XX ст. у працях Г. Тарда, Й. Шумпетера, М. Кондратьєва був виявлений зв'язок між феноменом інновації та економічною динамікою суспільства, дане поняття зазнає серйозну смислову трансформацію, в результаті якої втрачає своє первинне культурологічне значення і наповнюється в першу чергу техніко-технологічним і економічним змістом. Так, у роботі Г. Тарда «Соціальна логіка» зазначається, що індикатором суспільного прогресу виступають винаходи і нововведення, які розрізняються тим, що винахід – це щось принципово нове (продукт, артефакт), а нововведення – це процес освоєння винаходу. На думку Й. Шумпетера, інновація мотивована підприємницьким духом особливого типу підприємця – «новатора».

З ім'ям М. Кондратьєва пов'язана теорія циклічного розвитку, в якій особливе місце займає динаміка нововведень як цілеспрямованого і інтенсивного використання відкриттів і винаходів, що міняють одночасно економічне і соціальне життя.

Проблемі взаємозв'язку інновацій з економічним зростанням була присвячена нобелівська лекція (1971 р.) С. Кузнеця, в якій він ввів у науковий обіг поняття «епохальні» інновації для позначення переворотів, які відбуваються раз на кілька століть і радикально змінюють обличчя суспільства [3, с. 10-12].

У сучасній економічній інновації виділяється два основні підходи до аналізу поняття «інновація» [4, с.32-38]:

1. Інновація розглядається як процес впровадження нововведень, доведення наукової ідеї або технічного винаходу до стадії практичного використання, що приносить прибуток.

2. Інновація розглядається як результат творчого процесу, реалізації нових ідей і знань з метою їх практичного використання для задоволення певних потреб споживачів.

Разом з тим в даний час проблема інтерпретації інновації не вичерпується тільки економічним контекстом. Цей феномен зруйнував традиційні межі економічної теорії і набув загальносоціального характеру. В зв'язку з цим в сучасній науковій літературі існує два підходи до визначення інновації: вузький (соціально-економічний) і широкий (соціально-філософський). Прибічники вузького підходу розділяють традиційну точку зору на сутність інновації і особливо акцентують свою увагу на її ринковій значущості, прибутковості, комерційному ефекті. Прибічники ж широкого підходу не обмежують теоретичний аналіз інновації тільки техніко-економічним аспектом. Вони зв'язують цей феномен безпосередньо з розвитком інших сфер суспільного життя.

Відповідно до соціально-філософського підходу інновація охоплює увесь соціальний простір. Її природа універсальна. Вона проявляється в кожній функціональній підсистемі суспільства: економічній, політичній, соціальній і духовно-культурній. Інновація як соціально-філософська категорія відбиває динаміку сучасного життя в усьому різноманітті її взаємозв'язків, пронизує усі сфери життя суспільства, допомагає розкрити логіку його розвитку, сприяє виділенню і синтезу світоглядних і методологічних моментів, є невід'ємною частиною осмислення людиною свого досвіду життя і, отже, набуває онтологічного значення.

Усі види інновацій, існуючі в суспільстві (техніко-технологічні, економічні, політичні, правові, власне соціальні, педагогічні, наукові, культурні та ін.) є соціальними інноваціями, оскільки вони є суспільними феноменами і відносяться до тієї або іншої сфери суспільного життя.

Починаючи з 90-х років ХХ ст. однієї з найважливіших характеристик соціуму стає його загальна інновізація. Звідси і виникнення в теоретичному дискурсі терміну - «інноваційне суспільство». Вже в 1991 р. англійські дослідники А. Амін і К. Роббінс констатували, що сучасна індустріальна система, що ґрунтується на інноваціях, є новим вираженням локальної і глобальної динаміки [5, с. 30].

Як представляється, інноваційне суспільство – це суспільство, яке на постійній основі шукає, розробляє, впроваджує інновації і за рахунок цього увесь час рухається вперед.

Інноваційне суспільство як новий етап цивілізаційного розвитку не просто відкрите для інновацій. Воно саме безперервно генерує інновації різних видів і рівнів.

Слід зауважити, що інноваційний розвиток - це спосіб функціонування соціальних систем, при якому тенденції впровадження нових ідей, технологій, норм і цінностей в усіх сферах суспільства переважають над протилежними тенденціями збереження існуючого стану, тобто традиціями. Тому одна з основних проблем в становленні інноваційного суспільства – це проблема співвідношення інновації і традиції в соціальному розвитку.

У контексті соціальної філософії традиція визначається як спосіб буття і відтворення елементів соціальної і культурної спадщини, що фіксує стійкість та спадкоємність досвіду поколінь, часів та епох. З іншого боку, вона виступає формою взаємодії сучасного і минулого, механізмом збереження і передавання образів, прийомів і навичок діяльності, що мають конкретно історичну реалізацію. Без традиції інновація неможлива. Отже, інновація у сукупності з традицією утворює нерозривну єдність, в якій традиція постає як своєрідна «точка відліку» інноваційності. Варто наголосити на тому, що сама інновація («стала» її форма) згодом стає традицією. Відбувається своєрідний діалектичний розвиток: традиція замінюється інновацією, яка сама згодом стає традицією.

В інноваційному суспільстві інновації переважають над традицією. Це суспільство, у якому джерелом переваг і конкурентоспроможності є ресурси, засновані на нових знаннях, наукових ідеях та інформації. Його відмінними ознаками є високоорганізована та добре фінансована наука та освіта; розвинена інфраструктура розповсюдження знання; орієнтація на творчий потенціал особистості, групи людей та організації. Це забезпечує його динамічний та стійкий розвиток, спрямованість до інновацій, новизни [6, с. 88].

Разом із тим інноваційна активність суспільства, інтенсивність розробки та впровадження прогресивних нововведень у практику його функціонування залежить від інноваційної політики держави, стану економіки та наявності в ньому систематизованої інноваційної інфраструктури, яка виступає як сукупність інституцій, що здійснюють матеріально-технічне, фінансове, організаційно – методичне, інформаційне, консультаційне та інше забезпечення інноваційної діяльності.

Отже, інноваційне суспільство знаменує собою перехід від суспільства, заснованого на індустріальних технологіях, до суспільства, основним змістом якого є інновації, які набувають статус головного індикатора соціального прогресу. В силу цього вони є основним імперативом соціального розвитку і визначають становлення суспільства нового типу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Клімова Г. П. Освіта як феномен цивілізації : автореф. дис. ... д-ра філософ. наук. Харків, 1997. 39 с.
2. Климова Г. П. Образование в контексте цивилизационного развития: монографія. Харків: Вид. СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2007. 248 с.
3. Клімова Г. П. Інноваційне суспільство – новий історичний етап цивілізаційного розвитку. *Концептуальні засади становлення інноваційного суспільства в Україні* : монографія / за ред. Ю. Є. Атаманової, Г. П. Клімової. Харків: Право, 2015. С. 8-40.
4. Кузнецова Ю. А. Особенности типологии инноваций зарубежных и отечественных ученых. *Инновационная деятельность*. 2014. № 3. С. 31–40.
5. Amin A. and Robins K. These are not Marshallian times. *Innovation Networks: Spatial Perspectives*. London, 1991. С. 28–43.

6. Клімова Г. П. Концепт інноваційного суспільства: соціально-філософський дискурс. *Право та інновації*. 2018. № 3. С. 86–91.

REFERENCES

1. Klimova G. P. (1997). *Osvita yak fenomen tsyvilizatsii. Extended abstract of doctor's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
2. Klimova, G. P. (2007). *Obrazovaniye v kontekste tsivilizatsionnogo razvitiya*. Kharkiv: Vid. SPD FO Vapnyarchuk N. M. [in Russian].
3. Klimova, G. P. (2015). *Innovatsiine suspilstvo – novyi istorychnyi etap tsyvilizatsiinoho rozvytku. Kontseptualni zasady stanovlennia innovatsiinoho suspilstva v Ukraini – Conceptual bases of formation of innovative society in Ukraine*. Atamanova Yu. Ye., Klimova H. P. (Eds.). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
4. Kuznetsova, Yu. A. (2014). *Osobennosti tipologii innovatsiy zarubezhnykh i otechestvennykh uchenykh. Innovatsionnaya deyatel'nost – Innovative activity*, 3, 31–40 [in Russian].
5. Amin, A. and Robins, K. (1991). *These are not Marshallian times. Innovation Networks: Spatial Perspectives*. London [in English].
6. Klimova, G. P. (2018). *The concept of innovative society: socio-philosophical discourse. Pravo ta innovatsii – Law and Innovation*, 3, 86–91 [in Ukrainian].

Мамаєв Ілля Олександрович

*молодший науковий співробітник НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СТАНОВЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Тези присвячені огляду основних тенденцій розвитку суспільства в інформаційну еру та проблемним аспектам становлення інноваційного суспільства в Україні.

Ключові слова: інформаційна ера, інноваційне суспільство, STEM-освіта, національна інноваційна система.